การขอลิขสิทธิ์บทประพันธ์เพื่องานศิลปะการแสดงละครเวที กรณีศึกษา การขอลิขสิทธิ์เรื่องสั้น เรื่อง เรือกระดาษ มาดัดแปลง เป็นบทละครเวที เรื่อง เรือกระดาษ

โดยอาจารย์ ธนพงษ์ ผลาขจรศักดิ์
อาจารย์ประจำ ภาควิชาศิลปะการแสดงประยุกต์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

องค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้องค์ประกอบหนึ่งของศิลปะการแสดงละครเวที คือ บทละคร ด้วยเหตุที่บทละครเป็นดั่งแผนที่ของการดำเนินการผลิตละครที่ผู้อำนวยการสร้างและผู้กำกับการแสดงจะนำมาใช้สร้างสรรค์การแสดงละครเวที เพราะในบทละครบรรจุความคิดและเจตนาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือที่ผู้เขียนบทต้องการสื่อสารผ่านตัวละครและเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้กำกับการแสดงจะนำมาวิเคราะห์และตีความ แปรรูปความคิดและเจตนาเหล่านั้นให้เป็นภาพของการจัดการแสดงบนเวทีผู้ที่รับชมได้รับอัตรสและแง่คิดกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตของเขาเหล่านั้น

แต่ที่มาของ บทละคร ก็ใช่แต่จะได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นภายในศิลปะการแสดงแต่เพียงอย่างเดียว แต่บ่อยครั้งที่เราจะพบว่ามีการดัดแปลงเรื่องราวจากบทประพันธ์ประเภทอื่น เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย บทกวี หรือบทประพันธ์ที่มีเนื้อหาเป็นการบอกเล่าอย่างเป็นเรื่องเป็นราวมาเป็นบทละครและจัดแสดงเป็นละครเวทีให้เราได้รับชม และแน่นอนว่า บทประพันธ์ ที่ได้รับการนำมาผลิตละครเวทีเหล่านั้นเป็น “ผลงานอันมีลิขสิทธิ์” ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตละครเวทีนั้น ๆ หากมีเจตนาที่จะนำบทประพันธ์เรื่องนั้นมาผลิตละครเวที สมควรอย่างยิ่งต้องใส่ใจและแสดงความจริงใจต่อเจ้าของลิขสิทธิ์บทประพันธ์เรื่องนั้น โดยรีบดำเนินการแจ้งความประสงค์ของการนำบทประพันธ์เรื่องนั้นก่อนที่จะลงมือดัดแปลงและจัดสร้างเป็นละครเวที หรือเท่ากับการ “ขอลิขสิทธิ์” ก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ ต่อไปจนเกิดความเสียหายต่อผลงานนั้น ๆ จนอาจจะนำมาซึ่งโทษทางกฎหมายได้

และความกังวลต่อปัญหาข้างต้นนี้เกิดขึ้นต่อผมและภาควิชามาโดยตลอด เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้สำคัญที่สุดกิจกรรมหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนสาขาศิลปะการแสดงประยุกต์ คือ การจัดการแสดงละครเวที ทั้งที่เป็นละครเวทีประจำปีและละครสารนิพนธ์ที่จัดขึ้นทุกปีการศึกษา ด้วยเพราะการจัดแสดงละครเวทีนั้น เป็นกิจกรรมที่สามารถบูรณาการการเรียนการสอนวิชาทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติเข้าด้วยกัน ทำให้นักศึกษาสามารถเกิดการเรียนรู้โดยตรงจากการร่วมจัดการแสดง เท่ากับเป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด และเมื่อต้องมีการจัดการแสดงละครจึงหนีไม่พ้นที่ต้องคัดเลือกเรื่องราวจากทุกแหล่ง เพื่อนำมาใช้เป็นแผนการดำเนินงานให้บรรลุตามเจตจำนงในศิลปะการแสดงให้ได้ และในฐานะอาจารย์ ผมก็กำลังแสวงหาโอกาสที่จะได้ดำเนินการขอลิขสิทธิ์เพื่อมาดัดแปลงเป็นบทละครเวที เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการสอนนักศึกษาอยู่

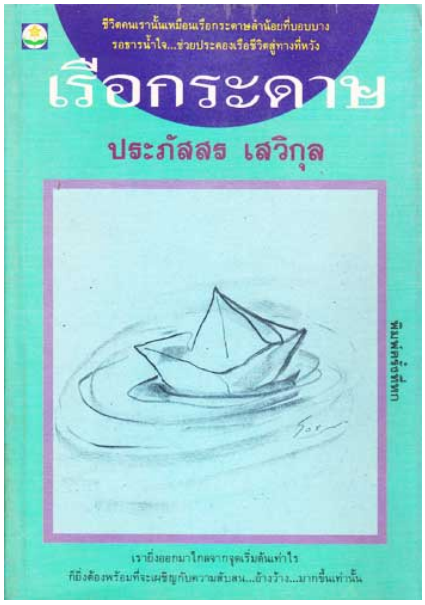

แล้วโอกาสของการที่จะได้ศึกษาการขอใช้ “ผลงานอันมีลิขสิทธิ์” ก็มาถึง ในกรณีนี้คือ การขอลิขสิทธิ์เรื่องสั้น เรื่อง เรือกระดาษ ประพันธ์โดย ประภัสสร เสวิกุล มาดัดแปลงเป็นบทละครเวทีชื่อเรื่องเดียวกัน เพื่อจัดแสดงในโครงการละครประจำปี 2556 ของภาควิชาศิลปะการแสดงประยุกต์ ภายใต้แนวคิด “4 Shade of Gray” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนประเด็นที่อยู่ระหว่างความถูก-ผิดด้วยเรื่องราวเทา ๆ 4 เรื่องสั้น ๆ ร้อยเรียงกันจัดแสดงเสมือนเป็นละครเวที 1 เรื่อง สาเหตุที่ผมเลือกเรื่องสั้นเรื่องนี้มาดัดแปลงเป็นบทละครและนำมาจัดแสดงละครเวทีในครั้งนี้ด้วยเพราะมีความประทับใจเรื่องราวและการเปรียบเปรยความหวังความสุขจากชีวิตที่ร่ำรวยหรูหราของชายหนุ่มคนหนึ่งจนหลงลืมความอบอุ่นและความรักของบุพการีที่เขาได้รับเมื่อเขายังเป็นเด็ก ที่เป็นดั่งช่วงเวลาแห่งความสุขที่ประทับถาวรอยู่ในใจของเขาเสมอมา ให้เป็นเหมือน “เรือกระดาษ” ที่ต้องจมหายในแอ่งน้ำหลังฝนหน้าบ้านเพียงชั่วเวลาที่กระดาษซับน้ำจนชุ่ม เวลาที่เขาก็ไม่อาจหยุดเพื่อมิให้ความสุขที่แท้จริงของชีวิตเขาต้องหมดไป พร้อมกับการจากไปของคุณยายที่เขารักและรักเขาที่สุด

เมื่อผมเห็นว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้มีเนื้อหาตรงกับเจตนาของโครงการละครเวทีประจำปีฯ กระบวนการประสานงานเพื่อขอใช้ลิขสิทธิ์บทประพันธ์จึงเริ่มขึ้น ขั้นแรกผมได้ติดต่อไปยังสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย เพื่อประสานขอข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขอลิขสิทธิ์ฯ กับอาจารย์ประภัสสร เสวิกุล ข้อมูลที่ได้รับกลับมาหลังการติดต่อครั้งนี้ คือ ผมสามารถติดต่อขอลิขสิทธิ์กับอาจารย์ประภัสสร เสวิกุลได้โดยตรง ผ่าน Facebook Fanpage: Prabhassorn Sevikul - ประภัสสร เสวิกุล เมื่อทราบดังนี้แล้วผมจึงได้ส่งข้อความส่วนตัวไปทาง Fanpage นี้ และได้สนทนากับผู้ดูแล Fanpage ทราบว่า อาจารย์ประภัสสรมอบหมายให้ภรรยา คือ อาจารย์ชุติมา เสวิกุล เป็นตัวแทนสามารถอนุญาติให้ใช้ลิขสิทธิ์บทประพันธ์ของอาจารย์ประภัสสรได้ ผลที่ได้รับจากการทำตามคำแนะนำดังกล่าว ทำให้ผมได้รับความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ทั้งสองท่านที่กรุณาอนุญาติให้ผมใช้เรื่องสั้นเรื่องนี้มาดัดแปลงเป็นบทละครได้โดยมีเงื่อนไขเพียงว่า หลังจากจัดการแสดงเป็นที่เรียบร้อย ผมต้อทำรายงานการจัดแสดงและนำส่งให้กับอาจารย์ชุติมา เพื่อรับทราบผลของจัดแสดงและเก็บเป็นสถิติการขออนุญาติใช้ผลงานการประพันธ์ของอาจารย์ประภัสสร เสวิกุล

ภายหลังการได้รับอนุญาติ ผมจึงเริ่มลงมือดัดแปลงเรื่องสั้นให้เป็นบทละครเพื่อการแสดงและได้ส่งบทละครที่ดัดแปลงแล้วเสร็จให้อาจารย์ชุติมาเพื่อพิจารณาตัวบทและขอคำปรึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุง ด้วยความเคารพต่อบทประพันธ์ดั่งเดิม ผมจึงได้กำหนดขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการ

ดำเนินงาน และเป็นอีกครั้งหนึ่งที่ผมได้รับความกรุณาจากอาจารย์ทั้งสองท่านที่ให้โอกาสผมจัดการแสดงตามบทดัดแปลงได้ โดยอาจารย์ไม่ได้ให้ผมแก้ไขใด ๆ ดังตัวอย่างบทด้านล่างนี้

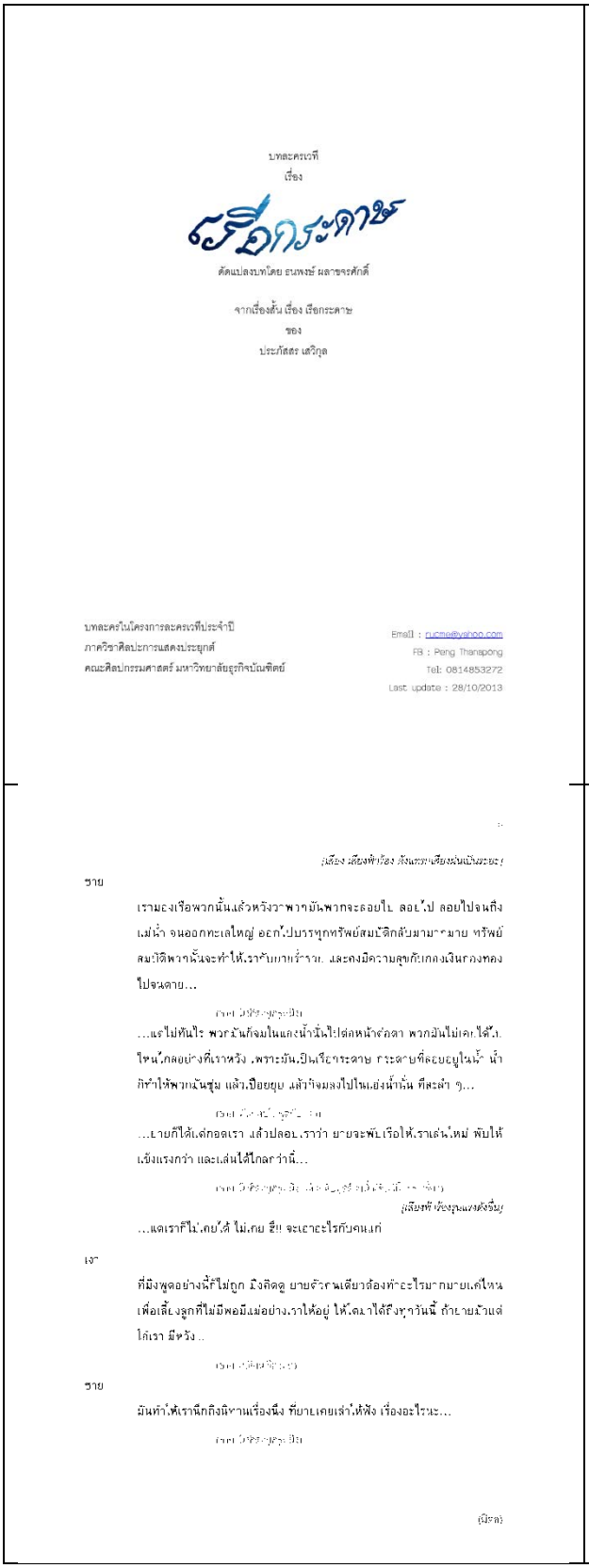

บทละครเวที

เรื่อง

เรือกระดาษ

ดัดแปลงบทโดย ธนพงษ์ ผลาชรศักดิ์

จากเรื่องสั้น เรื่อง เรือกระดาษ

ของ

ประภัสสร เสวิกุล

บทละครในโครงการละครเวทีประจำปี
ภาควิชาศิลปะการแสดงประยุกต์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Email : nucme@yahoo.com
FB : Peng Thanapong
Tel: 0814853272
Last update : 28/10/2013

ฉาก 1

[เพลง เดี๋ยวของต่าง ๆ เพลงพญาโศก : F.I.]

[แสง : F.I.]

ณ ลานหน้าศาลาลอยกระทงสาธารณะแห่งหนึ่ง เวลาหลังจากเสร็จพิธีจุดลอยกระทงสาธารณะ แล้ว ที่ลานจะมีงานรื่นเริงต่าง ๆ มากมาย ทั้งการแสดงต่าง ๆ และการขายของต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ตามรายทางเดินรอบ ๆ ลานหน้าศาลา (ขาย 1) แล้วเดินทางเข้า ในบริเวณลานด้านหลังศาลา (ขาย 2) ซึ่งบริเวณนี้จะเงียบสงบกว่าด้านหน้าศาลา

(ขาย 1 และ ขาย 2)

ขาย

ขอบคุณครับ...ขอบคุณจ่ะ...ขอให้โชคดีนะ....กราบขอบพระคุณครับ

(ขาย 1 และ ขาย 2 ต่างก็ขายของให้กับลูกค้าที่เดินผ่านไปมา)

[แสง : F.O.]

[เพลง : F.O.]

ฉาก 2

[แสง : F.I.]

[เพลง Down So Low by Tracy Nelson & Mother Earth : F.I.]

(ขาย 2 ยังคงขายของให้กับลูกค้าที่เดินผ่านไปมาอยู่ ในขณะที่ขาย 1 ได้เดินเข้ามาในพื้นที่ของขาย 2 และได้ยืนอยู่ด้านหลังของขาย 2 ในบริเวณที่ค่อนข้างมืด)

ขาย

เอาเหล้ามั้ย ...

เงา

.....(ไม่ตอบ)

(ขาย 1 ยังคงขายของให้กับลูกค้าที่เดินผ่านไปมาอยู่)

(นิ่งค้าง)

[เสียง เสียงฟ้าร้อง สังเกตเสียงฝนเป็นระยะ]

ขาย

เรามองเรือพวกนั้นแล้วหวังว่าพายามันพาเราจะลอยไป ลอยไป ลอยไปจนถึงแม่น้ำ จนออกทะเลใหญ่ ออกไปบรรทุกทรัพย์สมบัติกลับมามากมาย ทรัพย์สมบัติพานั้นจะทำให้เราได้กลับบ้านเร็วๆ และคงมีความสุขกับเงินกองทองไปจนตาย...

(ขาย 1 มีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย)

...แต่ไม่ทันไร พวกมันก็จมในแอ่งน้ำนั่นไปต่อหน้าต่อตา พวกมันไม่เคยได้ไปไหน ไกลอย่างที่เราหวัง เพราะมัน เป็นเรือกระดาษ กระดาษที่ลอยอยู่ในน้ำ น้ำก็ทำให้พวกมันชุ่ม แล้วเปื่อยยุ่ย แล้วจมลงไปในแอ่งน้ำนั่น ที่สะสำ ๆ...

(ขาย 1 ยังคงมีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย)

...ยายก็ได้แต่กอดเรา แล้วปลอบเราว่า ยายจะพับเรือให้เราเล่นใหม่ พับให้แข็งแรงกว่า และเล่นได้ไกลกว่านี้...

(ขาย 1 มีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย แล้วเริ่มมีน้ำตาคลอเบ้า)

[เสียงฟ้าร้องดังขึ้น]

...แต่เราก็ไม่เคยได้ ไม่เคย อีก!! จะเอาอะไรกับคนแก่

เงา

ที่มึงพูดอย่างนี้ก็ไม่ถูก มึงคิดดู ยายตัวคนเดียวต้องทำอะไรมากมายแค่ไหน เพื่อเลี้ยงลูกที่ไม่มีพ่อมีแม่อย่างเราให้อยู่ ให้โตมาได้ถึงทุกวันนี้ ถ้ายายตัวแต่ได้เรา มีหวัง..

(ขาย 1 มีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย)

ขาย

มันทำให้เรานึกถึงนิทานเรื่องนึง ที่ยายเคยเล่าให้ฟัง เรื่องอะไรนะ...

(ขาย 1 มีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย)

(นิ่งค้าง)

เงา

มึงนั่นแหละที่ว่ายาย...มึงนั่นแหละที่ว่ายาย...

[เสียง เสียงพูดพร้อมกัน ทวีคูณ]

[แสง : Cut ขึ้น Top ที่ขาย]

[เพลง พญาโศก : F.I.]

ขาย

มึงนั่นแหละที่ฆ่ายาย มึงนั่นแหละ,ที่นแก่ตัว มึงปล่อยให้ยายอยู่อย่างโดดเดี่ยวสิ้นหวัง แล้วเป็นไง ๆ ตามใจแล้วล่ะสิที่ยายตาย...

(ขาย 1 มีท่าทีเศร้าลงเล็กน้อย)

...มึงนั่นแหละที่ฆ่ายาย...(หัวเราะทั้งน้ำตา)

[เพลง F.I. จนจบเสียง ขาย]

[แสง : F.O.] [เพลง : F.O.]

ลิ้นสุดการแสดง

[เพลง Down So Low by Tracy Nelson & Mother Earth : F.I.]

[แสง : F.I.]

(ขาย 1 และ ขาย 2 ยืนอยู่ด้านหน้าศาลา)

[เพลง : F.O.] [แสง : F.O.]

ภายหลังจากที่การจัดแสดงละครเวทีเรื่อง “เรือกระดาษ” เสร็จสิ้นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการละครเวทีประจำปี 2556 อย่างสมบูรณ์ ผมจึงได้ทำรายงานผลการจัดการแสดงละครเวทีเรื่องนี้รูปแบบเอกสารอิเล็คทรอนิกส์ ส่งให้กับอาจารย์ประภัสสร เสวิกุล ผ่านอาจารย์ชุติมา เสวิกุลตามเงื่อนไขของการขออนุญาติฯ เป็นที่เรียบร้อย แต่ผมเองต้องการจัดทำรายงานเป็นรูปเล่มแนบพร้อม DVD บันทึกการแสดง ส่งให้กับอาจารย์ให้สมกับความกรุณาอย่างสูงที่อนุญาติให้ผมได้มีโอกาสได้ศึกษากระบวนการขอลิขสิทธิ์บทประพันธ์ในครั้งนี้ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างดำเนินงานออกแบบและผลิตรูปเล่มรายงานและ DVD บันทึกการแสดง เพื่อส่งมอบแก่อาจาย์ในวาระต่อไป